

Kosztá József (1861-1949)*Mezőn ülő lány, 1900-as évek első fele*Olaj, vászon, 101,5 x 91,5 cm
Jelezve balra lent: Koszta J.**Kikiáltási ár: 5 000 000 Ft / 20 000 EUR****Kiállítva és reprodukálva:**

- Nagyházi Galéria és Aukciósház
11. festményárverése,
1996. december

Reprodukálva:

- Theisler György:
Szilágyi Dezső gyűjteménye,
Műgyűjtő, 1972/4. 23.

Kosztá József: Domboldalon, 1902
repro: Egri, 1989. 3. képKosztá József: Mezőn, 1904
repro: Egri, 1989. 4. kép**Mezőn**

Ha eltekintünk az akadémikus jelző pejoratív jelentésárnyalataitól, akkor a fiatal Kosztát bátran titulálhatjuk akadémikus művésznak. Komolyabb festői tanulmányait 1882-ben a bécsi Akadémián kezdte meg a Rahl-tanítvány Griepenkerl osztályában, majd 1885-től 1888-ig a budapesti Mintarajziskolában folytatta Lotznál és Székely Bertalannál. 1891-ben a korabeli realizmus fellegrárába, Münchenbe is eljutott, ahol Hackl és Diez keze alatt tökéletesítette tudását. Első komolyabb sikerét is egy vérbeli akadémikus képpel, a *Hazatérő aratókkal* aratta. Művével 1897-ben elnyerte a Műbarátok 1500 forintos ösztöndíját, sőt három évvel később a festmény Párizsban a Mention honorable-t is kiérdemelte. A történeti festészettel való hosszas vívódásai után a talpraesett ember hírében álló Koszta méltán érezhette úgy, hogy a paraszti zsánerben végre megtalálta a maga műfaját. A *Hazatérő aratókat* olyan méltán híres művek követték, mint az 1904-es *Mezőn* vagy az 1909-es *Vihar előtt*. A *Mezőn ülő lány* is ehhez a tematikus vonulathoz illeszkedik, de már nemcsak München, hanem Nagybánya levegője is érződik rajta.

Nagybánya után

Annak ellenére, hogy Koszta neve az 1900-as évek elején jobb körökben sem volt teljesen ismeretlen, a festő maga elégedetlen volt. Több mint tízéves akadémikus praxis után már komolyabb egzisztenciára vágyott. Így nem véletlen, hogy a sikerekhez szükséges ihlet és invenció forrásait már nemcsak a müncheni realizmusban kereste, hanem inkább az egyre divatosabbá váló nagybányai festészet felé fordult figyelme. A Hollósy-kört még Münchenből ismerte, de kint léte alatt nem került a „magyarokkal” különösebben meleg kapcsolatba. A nagybányai „honfoglalás” után azonban egyre inkább odafigyelt működésükre, különösen Ferenczy festészete nyerte el tetszését, ami jól látható az 1899-es *Csigabigán* is. 1902-ben újabb invenciókért személyesen is leutazott Nagybányára, és többször meglátogatta otthonában magát Ferenczyt is. A nagybányai élmény rövid időre felülírta a Ferenczyn átszűrűt (s általa már megtagadott) Bastien-Lepage hatást. Erre utal a hamisítatlan plein-air atmoszférát árasztó *Domboldalon* és a *Mezőn ülő lány* is, a maga jellegzetesen nagybányai figuratív topozásával.

Azsáner metamorfózisa

A *Domboldalon* című műtől eltérően azonban a *Mezőn ülő lány* egyúttal visszatérést is jelent a finom naturalizmus Koszta által igencsak megkedvelt tradíciójához. Koszta Münchenben maga is tanúja lehetett Bastien-Lepage „felfedezésének”, majd Ferenczy, Csók és Iványi-Grünwald példáján okulva maga is ebben az irányban kereste a müncheni zsáner felfrissítésének lehetőségeit (erre példa a már emlegetett *Csigabiga*). Az 1900-as évek elején a *Vízhordók*ban aztán megtalálta a maga sajátos, expresszív fény- és színhatásokkal dúsított finom naturalizmusát, ami a *Vihar előtt*-el bezárólag az 1900-as évek domináns kosztai stílusává vált. A festmények „expresszivitását” mindenekelőtt az a jellegzetesen kosztai, alkonyi égbolt adja, ami a *Mezőn ülő lány* összehatását is meghatározza. Koszta a finom naturalizmusban is szívósan továbbélő realista, paraszti zsánert az alkonyi ég extrém szín- és fényhatásaival tudta izgalmasabbá tenni.

A *Vízhordók* és a *Mezőn* című képek mellett a *Mezőn ülő lány* az egyik legkorábbi példája lehet Koszta felhőkben és reflexekben tobzódó alkonyi egeinek. A három művet emellett összefűzi a figurák erőteljes, éles megvilágítása is, valamint a kaszáló és a mező barnás-zöldes árnyalatokban gazdag megfestése. Lényegében mindhárom kép a müncheni realizmus és a Bastien-Lepage-i finom naturalizmus tipikus kosztai ötvözetének tekinthető azzal a plusszal, amit Bényi nyomán Koszta alföldi „romantikájának” nevezhetnénk: „Az Alföld síksága a látóhatár felett szélesen elnyúló éggel ... a látóhatár fölött magasló alakokkal szinte igézetbe ejti. Nagybánya erős, párás hegyi színei helyett itt az alkonyok meleg fénnel kínálkoznak, a még fénylő égnek s a már homályba boruló földnek kontrasztjával. A *Vízhordók*, a *Kosaras lány*, és a *Mezőn* című festményei jelzik ezt a – hangulati fűszerezettsége miatt romantikusnak is nevezhető – korszakát” (Bényi, 1959. 22).

Hornyik Sándor

